

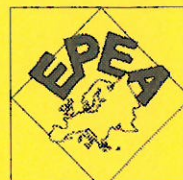
foko-nytt 2/98

FOKO

**Forum for opplæring innenfor
kriminalomsorgen**

NORSK UNDERAVDELING AV EUROPEAN PRISON
EDUCATION ASSOCIATION

EUROPEAN
PRISON
EDUCATION
ASSOCIATION

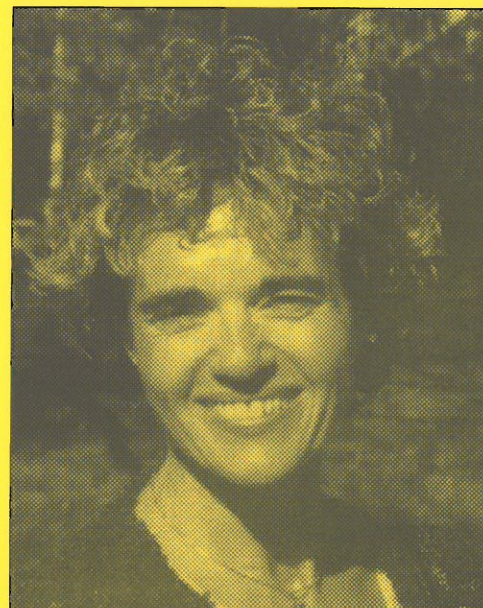
Lederens hjørne

Først og fremst takk for sist til alle dere som var med på Sørmarkaseminaret. Personlig fikk jeg denne gangen enda flere tilbakemeldinger om hvor fint det er å ha en slik arena å møtes på, og at det sosialt elementet er viktig! Jeg registrerte to ting. De som har vært her før synes møtene blir hyggeligere for hver gang. Det andre, som ikke er minst like viktig, at det var bra tilsig av nye deltakere. Men er nå dette bare blitt en hyggeklubb der det faglige innslaget er et alibi? Svaret fra meg er selvfølgelig nei, og ett av temaene vi hadde oppe på seminaret var nettopp nødvendigheten av å ha et nettverk. Ved å møtes på seminar er vi med på å bygge opp dette oss fagfolk imellom. Vi trenger et slikt nettverk av mange grunner, og ikke minst når vi vet i hvilken grad mange innsatte vandrer rundt fra anstalt til anstalt.

Ellers skjer det mye rundt vår virksomhet for tiden. Vi har fått Roaldutvalgets innstilling på bordet og vi skal evalueres. Reformen om voksenopplæringen her til lands vil også kunne påvirke oss fordi statistikken viser at de innsatte blir eldre. Uansatt oppfølging og hva vi synes om disse utspillene blir virksomheten lagt merke til og ikke tiet ihjel. Det blir viktig at vi har egne synspunkt og at vi gir uttrykk for disse i denne tiden som nå kommer. Vi besitter mye kunnskap og erfaringer rundt om på de enkelte skolene/fengslene. Hvorfor ikke begynne å dele tankene med oss i FOKO-nytt?

Med dette ønsker jeg alle FOKO-venner en GOD JUL og et GODT NYTTÅR.

Ingunn E Kleivan

Innhold i dette nummeret av foko-nytt

Lederens hjørne	2
Budsjettforlikstider	3
Presentasjon av Teie videregående skole	4
Fra arbeidsskole til Teie vgs	4
Søndre Berg 18 - oppfølgingsklassen i Vestfold	7
Elevene på Berg har ordet	8
Elevene bygde sitt eget skolebygg	9
Besøk i Valdice, Tsjekkia «Super Maximum Security Prison»	10
Cognitive skills, nordisk seminar	12
Nordisk konferanse om fengselsundervisning	14
FOU-konferanse i Bergen	15
FOKO-seminaret -98	16
Hvorfor så stille? Foredrag ved Inger Marie Fridhov	18
Sollia-kollektivet	20
International conference discusses education in prisons	21
EPEA-bulletin	22
Stipend	24

Takk til Laila Sand

FOKO's kasserer de første år, Laila Sand, valgte å gå ut av styret på årsmøtet i høst på grunn av videre studier.

Laila har vært en ypperlig vertinne for de fleste styremøtene, og hun har hatt en meget stø hånd med regnskapet. Takk for flott innsats og lykke til med studiene.

Lly

FOKO-nytt 2/98

Utgiver:

FOKO

**Forum for opplæring innenfor
kriminalomsorgen**

NORSK UNDERAVDELING AV EUROPEAN PRISON
EDUCATION ASSOCIATION

Ansvarlig:

Leif Lyngstad

KVS/Skien kretsfengsel

Boks 2720 Kjørbekk, 3702 Skien

E-mail: Klostfeng@online.no

I budsjettforlikstider skjer det mye rart....

I denne forventningens førjulstid har vi sett fram til KUF-komiteens sluttbehandling av budsjettet. Etter gjentatte forsikringer om å styrke opplæring innenfor kriminalomsorgen både i Bondevik-regjeringens Voksenåserklæring, og i tidligere budsjettmerknader hadde vi virkelig forventning om økte tilskudd.

Men nok en gang har komiteflertallet Sp/Krf/V/H/Frp unnlatt å gi feltet den helt nødvendige kompensasjon for de siste fire års etterslep. Rett nok ligger det inne en økning som kompenserer for det siste års lønns- og prisstigning, men Arbeiderpartiet og SV ble stående alene om sitt påplussingsforslag på 5 mill. Forslaget fra saksordfører Sigvald Oppebøen Hansen ville ha betydd et svært kjærkomment tilskudd til opplæringstilbudet for fanger og løslatte.

Men det er tydeligvis ikke lett for en sentrumsregjering som må ty til Høyre og Frp for budsjettforlik, å stå ved løftene om økt satsing innenfor vårt felt. Og særlig beklagelig er det at Krf er med på budsjettforslag som gir de svakeste og utstøtte dårligere muligheter til opplæring og derfor vanskeligere soningsforhold.

Fra vårt ståsted er det også vanskelig å forstå at de øvrige forslagene fra Arbeiderpartiet og SV ikke kunne oppnå et klart flertall i komiteen:

«Komiteen sine medlemmer frå Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at departementet har justert tilskotet for løns- og prisauke i høve til 1998. Desse medlemene viser elles til at budsjettframlegget ikkje kompenserer det etterslep opplæringsverksemda innafor kriminalomsorga har opparbeidd sidan 1994 og gjer framlegg om styrking på dette området.

Desse medlemene vurderer det og som positivt at departementet har fylgt opp rapporten «Tilbake til samfunnet?» ved at det nå vil bli iverksett prosjekt der målet er å vinne erfaringar som skal føre til ei betre samordning, effektivisering og utnytting av ressursane innanfor oppfølgingsarbeidet. Desse medlemene vil understreke at dersom opplæring i

fengsel skal ha ei meining utover fengselsopphaldet, så må oppfølgingsarbeidet styrkjast. Derfor meiner desse medlemene at andre etatar som arbeidsmarknadsetaten, sosialetaten m. fl. med skuleverket må finne fram til føremålstenlege samarbeidsformer på dette området.

Desse medlemene registrerer at arbeidet med den forskningsbaserte evalueringa av fengselsundervisninga har kome i gang, og ser fram til å få tilbagemelding på dette området.

Desse medlemene vurderer opplæring for straffedømte/tidlegare straffedømte som eit viktig tiltak for tilbakeføring til samfunnet.

Desse medlemene er vidare oppteken av å sjå opplæring i eit breiare perspektiv og at innsatsen for å betre dei straffedømde sine sjansar til utdanning og arbeid må bli større og samordna. Desse medlemene meiner derfor at ein bør sjå opplæring i skuleverket sin regi, arbeidsdrifta i fengsla og arbeidsmarknadsetaten sine opplegg i samanheng.

Desse medlemene går derfor inn for eit prosjekt med medverknad frå desse tre etatene der ein koplar «Arbeid med bistand» i regi av Arbeidsmarknadsetaten opp mot opplæring og arbeidsdrift, og at eit slikt opplegg blir prøvd ut ved nokre fengsel for å vinne erfaringar.

På denne bakgrunn gjer Desse medlemene framlegg om å auke løyvingane med 5 mill. kroner.»

Det er tydelig at komiteen ikke har fått til konstruktive samtaler om formuleringene. Og resultatet er at blant annet et spennende forslag om forsøksprosjekt der «Arbeid med bistand» i regi av

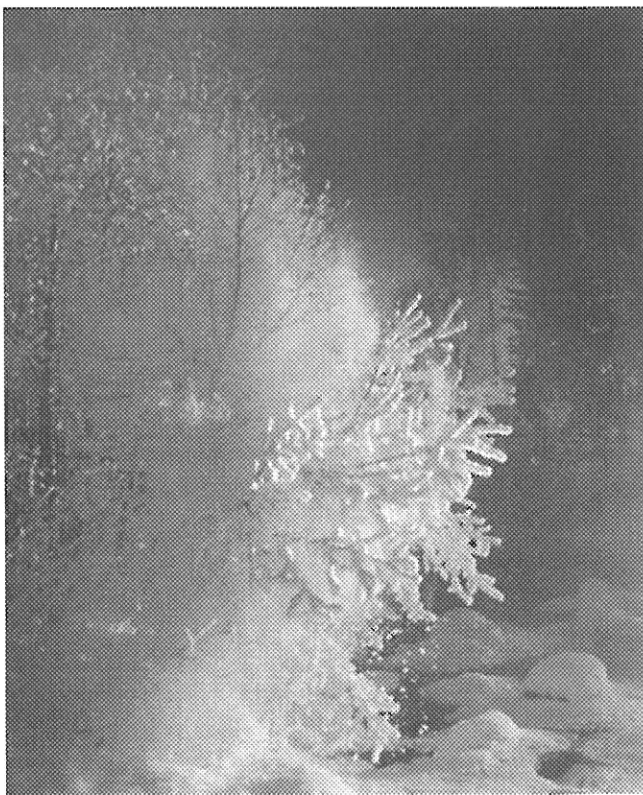
Arbeidsmarkedsetaten trekkes inn i forhold til opplæring og arbeidsdrift er blitt avvist av komiteflertallet.

Det er ikke særlig oppsiktsvekkende at Frp vil skjære ned på bevilgningene til opplæring innenfor kriminalomsorgen. 10 mill. ville de helst kutte! Bare forliket med sentrumspartiene hindret dem i å stemme for det denne gangen. Fremskrittspartiet har i høst markert seg kriminalpolitisk for mer bruk av fengselsstraff, lengre soningstid - og kutt i opplæringstilbudet for innsatte og løslatte på 10 mill. Mer straff og dårligere soningsinnhold er Frp-resept for et kriminalfritt og trygt samfunn! Dette er da mer enn useriøst nok.

Så forventningene er gjort grundig til skamme. Men vi skal stå på for bedre opplæringstilbud til innsatte og løslatte i 1999. Det vil helt sikkert være mulig å få til økte bevilgninger og fornuftige merknader bare Kristelig Folkeparti, Venstre og Senterpartiet slipper å tekkes høyrepartiene i budsjettssalderingene framover.

Ha en riktig god jul!

Leif Lyngstad.

Fra arbeidsskole til Teie videregående skole

Etter at England allerede rundt 1908 innførte et eget behandlingssystem med yrkesopp- læring og «karakterpåvirkning» overfor unge lovbrytere, ble det første lære hjem i Norge åpnet 1919, med privat innsamlede penger (Bredtvedt lære hjem for unge lovbrytere.) Hjemmet ble nedlagt allerede i 1926, først og fremst fordi oppholdet var basert på frivillighet.

Av IngerCharlotte Bull og Ketil Wang-Hansen

Arbeidsskolen 1951-1965

Tanken på et eget reaksjonssystem overfor unge lovbrytere ble imidlertid ikke oppgitt fordi de fleste innså at korte straffer for tilbakefallsforbrytere bare gjorde dem «forherdet og fengselsvandt». Justisdepartementet la i januar 1928 frem en innstilling om behandling av unge lovovertridere, med lovutkast som ble vedtatt ved kongelig resolusjon. Av ulike årsaker, bl. a. pengemangel og krig, ble loven ikke realisert før i 1951, da en egen institusjon ble åpnet på Berg.

Loven formulerte målsetting og midler overfor unge lovbrytere som antas å ha behov for «oppdragende behandling på arbeidsskole som alternativ til vanlig fengselsstraff». I et skriv av 15. november 1951 fra Justisdepartementet til Riksadvokaten heter det bl.a. at «Arbeidsskolen kommer altså til anvendelse på presumtivt normale, antatt utviklingsmulige unge mennesker, vel oftest med noe kriminell fortid, og som antas å ville bli tilbakefallsforbrytere».

Yrkesopplæring av innsatte

Ved institusjonens åpning ble den positive målsetting fremhevet: «En skulle ikke straffe, men oppdra lovbryterne gjennom jevnt, systematisk arbeid mot et bestemt mål: lære et yrke. Hybel, idrettsplass og kino erstattet innesperring bak gitter og slå».

Den åpne avdelingen på Berg hadde moderne, maskinelt velutstyrte verksteder for mekanisk, bilmekanisk, trevareindustri- og snekkeropplæring. Dessuten fantes kjøkken hvor elevene fikk opplæring under faglig tilsyn, spisesal og forsamlingsal for teater, film, revyer og selskapelige tilstelninger.

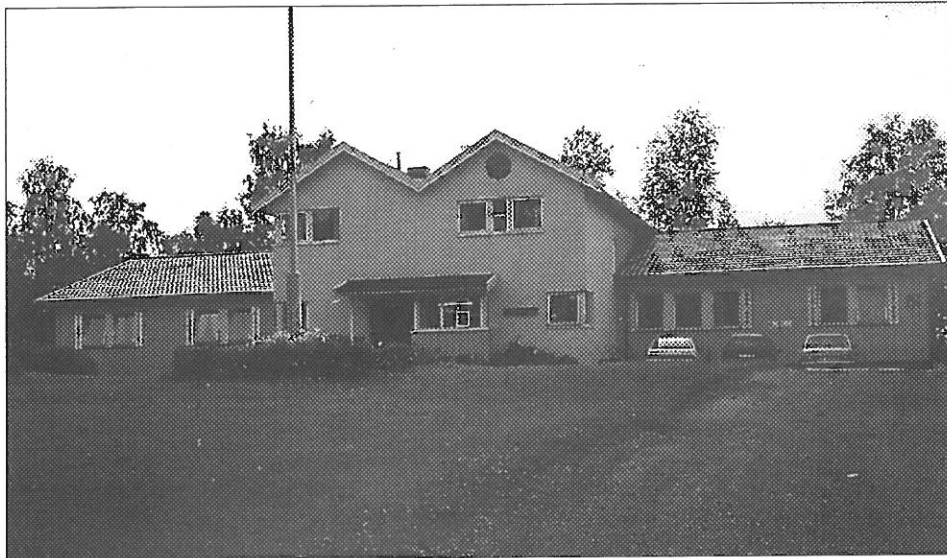
I 1952 var elevtilgangen dårlig, i 1953 og 54 derimot var den sterkt økende.

Kritiske røster

Våren 1954 pådro institusjonen seg spesielt stor oppmerksomhet ved diverse presseoppslag. Tønsbergs Blad hadde flere syrlige kommentarer og skrev i forbindelse med gjentatte rømninger:

« --- Det ville i distriktet bli ansett for å være en hensiktsmessig og ikke altfor

brutal forholdsregel å passe på, såvidt mulig, at elevene ikke forlater skolen på eget initiativ og før de har fått den utdanning som er påtenkt».

Arbeidsskolen kom for alvor i søkelyset da Verdens Gang 12. mai 1954 kunne opplyse at: «17 av 25 gutter på Berg har rømt. «Utlekningsanstalt for forbrytere. Skolens naboer raser, men eksperimentet må allikevel fortsette».

Lukket avdeling

Erfaringer som ble høstet under behandling av arbeidsskole-elevene, førte til en rekke endringer i lovverket i tiden som fulgte. Sommeren 1954 fikk arbeidsskolen sin første lukkede avdeling. Det tidligere Sem tvangsarbeidshus ble da nedlagt, og en av bygningene ble tatt i bruk som lukket avdeling for arbeidsskole-elever.

I 1958 kom den andre lukkede avdelingen, denne gangen i Oslo kretsfengsel. Samme år ble vår egen tidligere inspektør, Thore Brekke, ansatt som tilsynsassistent ved arbeidsskolen på Berg, hvor han jobbet helt frem til 1963. Han har mange morsomme historier å fortelle fra tiden på Berg. Som apropos til alle rømningshistoriene kan han fortelle om direktør Bødal og ham selv som, uten å informere noen, tok med seg alle arbeidsskoleelevene på fotballkamp på Gressbanen da Eik skulle spille mot Brasil i 1962. På forhånd hadde alle lovet å komme tilbake etter kampen, og heldigvis for dem at så skjedde. (Kan det ha hatt noe med tillit å gjøre?)

Ungdomsfengselet 1966-1974/75

Arbeidsskolen ble avviklet da ungdomsfengselsloven av 9. april 1965 trådte i kraft den 1. februar 1966. I motsetning til arbeidsskole var ungdomsfengsel straff. Ungdomsfengsel var beregnet på unge lovbrøyttere under 21 år.

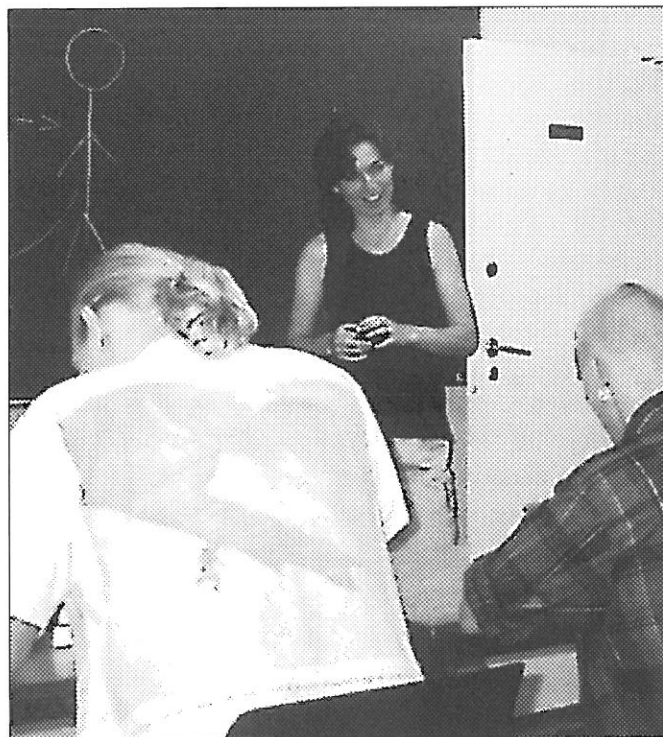
Når særlige grunner talte for det, kunne personer mellom 21 og 23 år dømmes til ungdomsfengsel. I motsetning til arbeidsskoleloven som sa at personer under 18 år kunne settes i arbeidsskole når særlige grunner tilsa det, inneholdt

ungdomsfengselsloven ingen slik minimumsalder. Teoretisk kunne ungdomsfengselet motta 14 åringer. Videre var det en viktig forskjell at minstetiden i ungdomsfengselet var kortere.

Pedagogisk utfordring

Beskrivelsen av elevgruppene i arbeidsskolen og i ungdomsfengselet har derimot mange felles trekk. De har hatt store atferdsproblemer i hele sin (ofte mangelfulle) skolegang. Noen hadde kortvarig arbeidserfaring, gjerne til sjøs.

I begge gruppene fantes markerte alkoholmisbrukere. Dette var imidlertid et fåtall. Noen var også helt måte-

holdne (Bødal). Deres kaotiske totalsituasjon var en stor pedagogisk utfordring. Mange med god kjennskap til både arbeidsskolen og ungdomsfengselet mente at overgangen til ungdomsfengsel i realiteten ikke innebar annet enn et navneskifte. Det ble ikke foretatt noen vesentlige endringer i anstaltkultur eller behandlingsstruktur.

Fengselet besto fortsatt av to lukkede anstalter og en åpen, nemlig Berg. De erfaringer som var gjort i arbeidsskoletida mht rømninger måtte for en hver pris unngås med det resultat at guttene som kom til Berg var håndplukket av direktøren selv. Tønsberg Yrkesskole foresto yrkesopplæringen, nå med inspektør Brekke som kontaktperson, ansatt av skoleverket. Tilbudet besto av mekaniker-linje (lærer Kåre Hansen) og tømrerlinje (lærer Arne Barth-Lund).

Mot slutten av 60-tallet hadde skoleverket overtatt ansvaret for undervisningen i de fleste av landets fengsler. Fangene skulle ikke miste retten til samfunnets gode selv om de kom i fengsel.

Berg Kretsfengsel fra 1974

Fra 1974 gikk Ungdomsfengselet på Berg over til å bli et ordinært, åpent kretsfengsel. Med hjemmel i lov om grunnskolen av 13. juni 1969 og kirke- og utdanningsdepartementets rundskriv av 24. oktober 1969, «*Undervisning for unge innsatte i fengselsvesenets anstalter*», kan det etableres undervisning for unge innsatte i skolepliktig alder. Det gis videre adgang til undervisningstiltak for innsatte over skolepliktig alder dersom det kan påvises at de har fått mangelfull opplæring eller av andre grunner har et lavt pedagogisk funksjonsnivå. Skolestyret i den kommunen der anstalten lå skulle administrere undervisningen, utarbeide undervisningsplaner i samråd med anstalten, tilsette lærere samt sørge for læremidler og frie skolesaker.

I Søndre fengselsdistrikt, hvor Berg kretsfengsel var (og er) hovedanstalten, ble det fra skoleåret 1975/76 opprettet en skolestyrerstilling. Stillingen skulle også dekke skoleopplegget ved Sem kretsfengsel. I tillegg

hadde Fengselsundervisningen i Sem kommune 3 lærere i full post.

Virksomheten utvides

Virksomheten ble stadig utvidet. I 1980 hadde skolen, i tillegg til egen rektor, også egen inspektør og fire lærere i full stilling. Fengselsundervisningen dekket tilbud fra grunnskoleopplæring til eksamen artium og forberedende kurs til universitetet. Hovedvekten av virksomheten lå allikevel på opplæring innen grunnskolefagene, og i samarbeid med Kjelle ungdomsskole ble det avlagt eksamener hele året rundt.

Dette var en gunstig ordning fordi soningens varighet ikke fulgte skoleåret. Elever som jobbet med gymnasfag kunne, da som nå, følge under visning på Voksen-gymnasen utenfor anstalten om kvelden, i tillegg til den undervisningen de fikk i anstalten på dagtid.

KIF-skolen

I 1985 ble virksomheten igjen utvidet. I samarbeid med KIF (Kriminalomsorg i frihet) startet fengselsundervisningen i Sem KIF-skolen i Stoltenbergsgate 36. Dette var en oppfølgingsklasse som et ledd i ettervernet. Skolen skulle bl. a. gi tilbud til tidligere elever i fengselet som ikke hadde rukket å fullføre skolegangen i soningstiden. I tillegg skulle den være et tilbud til tilsynsklienter innenfor KIF.

Tønsberg yrkesskole

Det siste utviklingstrekket i Berg kretsfengsels skolehistorie var da Tønsberg Yrkesskole igjen kom inn i styringen av skolevirksomheten i 1989. Fengselsundervisning over hele landet skulle inn under fylkeskommunenes administrasjon, og TY ble valgt som «moderskole» for skolen i fengselet (Berg, Sem og KIFskolen). Tor Walle ble vår nye sjef

Ressurser

I dag er fengselsundervisningen 100% statlig finansiert. Det bevilges penger til drift over statsbudsjettet. Bevilgningene blir gitt til Vestfold fylke. Fylket foretar en prioritering av midler til fengselsundervisning ved fylkets fengsler. Kronebeløpet fylket får av staten til fengselsundervisning har vært det samme de siste seks årene (1992-1998). Ved Berg kretsfengsel har vi i dag tilbud om undervisning på følgende studieretninger:

Byggfag, mekaniske fag (lette kjøretøy VKI), landbruksfag (naturbruk), allmennfaglig studieretning og grunnskoleundervisning i enkeltfag.

Skolen samarbeider med kvalifiserte verksbetjenter fra Berg om yrkesteori og praksis for yrkesfagene. En rekke innsatte tegner lærlingkontrakt med fengselets verksteder. Læringskolen forestår undervisningen med

noe støtteundervisning i allmennfagene fra fengselsundervisningen.

Voksenopplærings-reformen understreker retten til å lære, dette finner vi igjen i ministerrådets rekommendasjon (Nr. R (89) 12). Her står det: «*Opplæring i fengsel bør ha siktemål som ikke er mindre viktige enn for opplæring i samfunnet utenfor. Særlig bør målene for opplæringen i fengsel i hovedsak være de samme som innen voksenopplæringen. De primære målene for opplæringstiltakene i fengsel må være å gjøre det lett å nyttiggjøre seg retten til å lære som alle menn og kvinner har, og som er en nøkkel i deres menneskelige utvikling.*».

Visjonen til Berg kretsfengsel er: «*Opplæring til bedre livsmestring*», og dette arbeider vi i fengselsundervisningen mot.

Søndre Berg 18 - oppfølgingsklassen i Vestfold

Kif-skolen i Vestfold ble etablert i 1985 og drev i mange år tradisjonell opplæring av løslatte. De siste årene var tilbudet redusert pga manglende bevilgning og dalende oppfølging fra Kif. Dermed kom man inn i en ond sirkel, det var vanskelig å opprettholde et tilfredsstillende tilbud.

Våren 97 ble det nedsatt en komite som skulle se med nye øyne på skolen og definere hva slags undervisning som ville være best for å kunne gi et meningsfylt opplæringstilbud til Kif-klienter. Komiteen fant ut at man skulle vektlegge livsmestring for dermed å skaffe et læringsmiljø for evt. fagopplæring eller utslusing til det ordinære skoleverket/arbeidsliv. For å kunne iverksette dette, måtte vi ha lokaler som var egnet til noe annet enn ren kateterundervisning.

Utenfor fengselet på Berg disponerte Berg en tidligere inspektørbolig som hadde stått tom i flere år. Huset var midt i blinken for den type undervisningen som vi ønsket å iverksette. Kjøkken, stue med diger peis, to rom og en kjeller som kan innredes til hobbyrom/treningsrom. Dessuten stort uteareal med muligheter til hagebruk/gym.

Våren 98 begynte vi å ta huset i bruk, pusset det opp sammen med elevene og ansatte en miljøarbeider i halv stilling. Det var vanskelig å snu en negativ trend. Kif-kontorene hadde på en måte glemt å bruke oss og dermed var det nødvendig å gå opp nye stier i forhold til rekruttering av

elever. Komiteen hadde kommet fram til en mal for samarbeidsrutinene og formalisert ansvaret og kontakten mellom skolen og Kif nokså detaljert. Denne høsten har vi brukt til å sette dette ut i praksis og det er nå i ferd med å gå seg til.

Det er plass til seks elever ved skolen og for tiden har vi tre som kommer hver dag, mens to kommer henholdsvis to og tre dager per uke. Dessuten er det en elev som venter på utfallet av inntaksnemndas vurdering for han begynner på skolen på heltid. Vi har tatt inn noen elever som er under soning på Berg og Bastøy, men kommer til å fortsette hos oss etter løslatelsen.

Kif-kontorene har fremdeles vansker med rekrutteringen og begrunner dette med at de fleste enten får seg jobb eller at det ordinære skoletilbudet fanger dem opp. Andre er igjen så rusbelastet at et skoletilbud ville være til liten nytte.

De elevene som er her nå, leser enkelte fag til kveldsgym brevkurs til vaktmesterutdanning eller grunnskolefag. Alle deltar i matlaging-og formingsoppgaver og prosjektundervisning. Prosjektene utformes i samarbeid med elevene og tar utgangspunkt i deres interesser. Det blir lagt stor vekt på sosialisering og fremtidig livssituasjon.

Det er ansatt en filialleder i full stilling pluss 12 undervisningstimer i tillegg.

Disse er fordelt på tre forskjellige lærere, noe som er klart uheldig da de oppleves som svært oppsplittet. Dessuten er det avsatt to timer til rådgiving. I tillegg er det ansatt en miljøarbeider i halv stilling. Den stillingen burde være på heltid, da det er ønskelig med kontinuitet gjennom uka.

Dette skoleåret anser vi som prøveprosjekt og det blir spennende å se om den type skole som vi legger opp til har livets rett eller om vi igjen må tenke nytt. Samarbeidet med Berg har vært veldig positivt og samarbeidet med de enkelte saksbehandlere på Kif er også i ferd med å endre seg. Men noen ganger føler jeg at Søndre Berg 18 er et lite gjøkegg, ikke «ordentlig» fengselsundervisning og ikke ordentlig videregående skole. Kif i Vestfold som burde se skolen som en viktig part av sitt eget arbeid, har nok glemt hvilke muligheter de har i skolen.

Siden vi flyttet fra de tidligere meget uegnete lokaler i Statens Park, har de nesten ikke bidratt til driften og definert skolen bort fra sitt ansvar. Fylket ser heller ikke at de har et ansvar for oss og dermed belaster vi nok budsjettet for fengselsundervisningen i alt for stor grad.

Men den kriminalpolitiske meldingen sier jo at oppfølgingsklasser skal prioriteres. Men hvordan? Er det noen som føler det som sitt ansvar?

Maren Büchmann

Elevene på Berg har ordet

Fengselsundervisningen er en viktig del av skoletilbudet ved Teie videregående skole. Mange har gjennom denne undervisningen startet en yrkeskarriere på bekostning av en videre kriminell løpebane. Her er hilsener fra to av dem.

Hva betyr skolen i fengselet for deg?

"Da jeg ble fengslet for 2 år siden hadde jeg ikke fullført 9. klasse engang. Under soningen er nå dette hullet tettet, og jeg har i tillegg tatt halv delartium. Nå er jeg snart ferdig med grunnkurs på hotell- og næringsmiddelfag. Planen er å gå ut vkl kokkfag og bli utdannet kokk. Skolen er det viktigste for meg i fengselet. Den kan sikre meg et videre liv uten kriminalitet. Det er deilig å kunne komme ut med fine papirer. Jeg tror skolen er det mest kriminalitetsforebyggende vi har her i fengselet".

Hilsen en av B-gjengen.

«Det kommer en tid da man ønsker å bryte med det livsmønsteret en har levd. I mitt tilfelle kom den avgjørelsen da jeg ble satt i fengsel.

Da jeg ble satt inn hadde jeg ingen form for utdanning utenom ungdomsskolen. Etter ungdomsskolen var jeg så skolelei at noen videre utdanning var utelukket. Jeg trivdes godt med strøjobber og mye lediggang, og penger fikk jeg alltid ordnet på et vis, men det viset fikk meg til slutt arrestert og bak murene.

Det er gått noen år siden ungdomsskolen nå, og jeg har blitt mer voksen og gjort mange dyre erfaringer siden den gang. Etter å ha fått god tid til å tenke over min situasjon og hva jeg ville bli her i verden (tid til tanker er det masse av i fengsel) fant jeg ut at skolebenken var mitt eneste alternativ for å komme meg videre. Skoletilbudet jeg har fått i fengselet har derfor vært helt avgjørende for å kunne bryte med mitt gamle mønster og begynne på nytt. Nå har jeg kommet inn på den skolen jeg vil gå videre med, og det hele ser veldig lovende ut.

Jeg håper at folk som mener at utdanning i fengsel er som å kaste perler for svin kan få øynene opp for hvilken idiotisk tankegang dette er. Bak murene er det mengder av ressurssterke mennesker som kan klare seg fint når de slipper ut, bare de får en hjelpende hånd på veien. Det gjør ikke samfunnet noe godt med en enspora hevn- og strafftankegang, eller å legge ut bilder av kriminelle på internett til spott og spe for alle. Meningen med å få en fengselsstraff er å gjøre opp for det en måtte ha gjort galt. Det er snakk om å gi mennesker en ny sjanse, og får man en rettferdig sjanse skal du se de fleste tar den".

Hilsen "x-krim"

Artikkelen er hentet fra jubileumsavisen til Teie videregående skole

Technodød og dommedag

technodød og dommedag
en verden etter ditt behag
din egoisme og ditt selvbedrag
bringer technodød og dommedag

masse hat og klagesang
er essensen av min julepresang
trykt av press og kollektiv tvang
hjernevasket til å tro at det er jeg som er vrang

dømt av et allment ensrettet hat
endelig fant de sitt rette mandat
han lot seg ikke kue av det store apparat
gi mannen livsted i et mørkt isolat

ikke verdig til menneskelig respekt
vi ser deg helst bundet, blødende og knekt
samfunnet råder som en fanatisk sekt
samfunnets lov er uten tvil korrekt

ingen skal stå mot det store system
og den som gjør det er klart schizofren
trykt på flagget er djevelens emblem
og tapt er kampen mot det store system

technodød og dommedag
en verden etter mitt behag
mitt håp, det store selvbedrag
bringer technodød og dommedag

og en fiin dag
det vil bli

Mogens -97

Elevene bygde sitt eget skolebygg

Fra 1 - august 1989 tok Tønsberg yrkesskole over den administrative ledelsen av all fengselsundervisningen ved Berg kretsfengsel og Sem kretsfengsel. Fem lærere fra Sem kommune og en fra kokk- og stuertskolen ble overført til Tønsberg yrkesskole.

Artikkelen er hentet fra jubileumsavisen til Teie videregående skole og er skrevet av Nils-Jan Stensvold

Det å få undervisning er en menneskerett. I årenes løp har det blitt utdannet et anseelig antall elever ved de forskjellige linjene i disse fengslene. Mange av elevene har kommet til Berg med nesten "blanke ark". Undervisningen på barne- og ungdomsskolen har for mange vært svært mangelfull. Årsakene til det har vært mange bl a lese- og skrivevansker, lærevansker, hyperaktivitet og vanskelige familieforhold - kort sagt elever som andre skoler i mange tilfeller hadde gitt opp.

Gode resultater

Mange av disse elevene har imidlertid forbedret sine karakterer betraktelig, eller fullført ungdoms- eller videre gående skole etter et opphold på Berg. På Berg har de fått oppfølging i skolearbeidet med månedlige møter mellom elev, lærer, sosialkurator og kontaktbetjent. På disse møtene blir det samtalt om skolearbeidet, og eventuelle problemer kan taes opp her. Lærerne følger opp sine elever så langt de makter til tross for at justisdepartementet nå i flere år har skåret ned budsjettene til fengselsundervisningen.

Undervisning er en menneskerett selv om du sitter i fengsel, og det er opp til byråkratene å sørge for at de innsatte kan få en utdanning. På den måten kan de etter endt soning komme ut med et vitnemål (evt fagbrev) som gjør det mulig å mestre sin egen situasjon, og ikke ligge samfunnet til byrde i framtida.

Undervisning i hønsehus og kjellere

Høsten 1977 ble Tønsberg yrkesskoles filial på Berg kretsfengsel opprettet. Det begynte med to yrkesfaglige linjer, tømrer og mekaniker linje. Verksteder og undervisningsrom var vel ikke det man kan kalle moderne. Tømrerlinjen flyttet inn i hønsehuset på landbruket, og mekanikerlinjen fikk tildelt plass i kjelleren. Etter en del arbeide ble det nogenlunde levelig, slik at undervisningen kom i gang. Faglærerene på de to linjene var Arne Barth Lund på tømrerlinjen og Kåre Hansen på mekanikerlinja.

Elevene i arbeid

Våren 1978 begynte forberedelsene til et nytt skole- og verkstedbygg. Det skulle settes opp utenfor gjerdet på sydsiden av fengselsområdet. Etter utgraving av tomten, forskaling og legging av sålen, fikk faglærer og 7 elever ansvar for å reise bygget som skulle være 42 meter langt og 11 meter bredt. Det var ikke planlagt undervisningslokaler for å få kokk- og stuertskolen i det nye bygget, men henvendelse ble gjort om muligheter for å få til dette i byggets 2. etasje. Dette ble positivt mottatt og arbeidet med planleggingen ble satt igang.

Det utvendige arbeidet ble utført skoleåret 1978/79. Innredning av bygget ble utført skoleåret 1979/80. Rørlegger og malerarbeidet ble utført av lærere og elever fra Tønsberg yrkesskole. Innflytting i det ferdige bygget skjedde våren 1980.

Ved skolestart høsten 1978 startet Sandefjord kokk- og stuertskole 10 måneders kokkeskole for sjøkokker ved hovedkjøkkenet.

En elev, men han ble best!

Nils-Jan Stensvold ble tilbudt stillingen som lærer i praksisfag og den teoretiske delen av praksisopplæringen. Nils Uhlving hadde ansvaret for allmennfagene. Det var en elev det første skoleåret og kokk- og stuertskolen hadde ansvaret for undervisningen i allmennfag og yrkesfag. Den første eleven gikk forøvrig ut som beste elev ved Sandefjord kokk- og stuertskole det året.

Det ble også holdt voksenopplæringskurs av 3 måneders varighet i kokkfag. Senere startet de vanlig 10 måneders kokkfag. Våren 1980 flyttet kokkskolen inn i nybygget sammen med de øvrige linjene.

Våren 1980 sto det nye undervisningsbygget ferdig.
Bygget ble reist av elever og lærere på Berg.

BESØK I VALDICE, TSJEKKIA "Super Maximum Security Prison"

Av Brit Aabø, med hjelp av lærerne ved Ullersmo

I overgangen mars-april var alle lærerne ved Jessheim vgs. på studietur i Praha, Tsjekkia. I den forbindelse ønsket fengselslærerne et fengselsbesøk i Tsjekkia. Vår kontaktperson, Otakar Michl, er ansatt i Det tsjekkiske utenriksdepartement, som en av to funksjonærer med ansvar for fengsler. Hans ansvarsområde er internasjonal avdeling og oppfølging av utenlandske fanger. Ved hans hjelp fikk vi adgang til Valdice fengsel, han rekvirerte dessuten transport fram og tilbake fra Praha og fungerte som en utmerket tolk under besøket.

BELIGGENHET

Valdice "Super Maximum Security Prison" ligger ca. 90 km nordøst for Praha. Fengselet ligger innenfor et område som avgrenses av et 2 km langt gjerde (med vaktårn og gevær i hvert hjørne), men atkomsten ga oss ingen fornemmelse av å være ved inngangen til et stort høysikkerhetsfengsel. Vi parkerte utenfor en vanlig fire-etasjes kontorbygning, fengselets administrasjonsbygg, som fungerte som første slusing inn på fengselets område. Da vi senere skulle inn i selve fengselet måtte vi sluses tre og tre gjennom to svært trange sikkerhetsavlukker. Det indre fengselsområdet kunne minne om en stor landsby.

Fengselets hovedseksjon ligger i et gammelt kloster som kontinuerlig er under oppussing. Fengselsmyndighetene må, naturlig nok, gå en balansegang mellom

sikkerhets- og kulturminnekrav. Under omvisningen la vi merke til både "før" og "etter" tilstander og vi så at oppussing foregikk flere steder.

Vi både begynte og avsluttet besøket med et møte med fengselets direktør og med inspektøren som er ansvarlig for sikkerheten i den strengeste seksjonen. De var begge svært forekommende og svarte på alle våre spørsmål, i tillegg til å gi generell informasjon.

GENERELT OM TSJEKKISK FENGSELSVESEN

Av en befolkning på 10,5 millioner mennesker i Den tsjekkiske republikk sitter ca. 23.000 i tsjekkiske fengsler. Til sammenligning er det ca. 2.800 innsatte i norske fengsler. Maksimal straff er 14 år, men det er her snakk om år som faktisk sones. Dødsstraff ble avskaffet for få år siden (1991).

Tsjekkiske fengsler er delt inn i fire kategorier, hvorav "Super Maximum Security" er den høyeste. Det finnes et eget fengsel for seksuelle avvikere. (Definisjonen av "avvikere" er streng. I Valdice sitter det f.eks. menn som er dømt for grov voldtekt, disse vurderes som voldsforbrytere.)

FANGEBEFOLKNINGEN I VALDICE

Valdice er et høysikkerhetsfengsel for menn. Det har ca 1400 innsatte og i overkant av 400 ansatte. De innsatte er i hovedsak dømt for drap og grov vold, og

Modell over Valdice. Vi fikk ikke ta bilder inne i fengslet slik at vi får klare oss med denne modellen. Lengst frem ligger kontorer, inngang, helse og sosialen. Helt bak ligger skolen med store lokaler. Til venstre i bildet ligger arbeidsdriften.

gjennomsnittsdømmen er 8 år. De innsatte bor på celler på 25 m², med opptil 10 menn pr. celle. Vi ble fortalt at enmannsceller ikke finnes i Tsjekkia.

Vi ble oppfordret til å bruke kikkhullene i celledørene for å se hvordan cellene så ut innvendig, og vi fikk alle en ubehagelig følelse av å være kikkere da vi oppdaget at cellene ikke var tomme. Bare 60% av fangebefolkningen i Valdice har arbeid, og da de kun har én times lufting pr. dag betyr det at ca. 600 menn sitter på cella 23 timer i døgnet. Luftingen foregår i asfalterte luftegårder og mellom en og ti fanger luftes samtidig. Spesielt privilegerte fanger kan spille fotball utenfor fengselet ved spesielle anledninger.

Av de innsatte har ca. 500 ungdomsskole og ca. 600 en eller annen form for videregående skole. Som ytterpunkter kan nevnes at fire innsatte er analfabeter og fem har høgskoleutdanning.

Hovedtyngden av fangebefolkningen er tsjekkere. Vi fikk ikke en klar forståelse av hvorvidt slovakere vurderes som "nasjonale" eller ikke, de representerer i alle fall, ved siden av sigøyerne, den største gruppen ikke-tsjekkere. Det er interessant å legge merke til at sigøyerne utgjør 20% av fangebefolkningen i Valdice, men bare 1% av Tsjeggies totalbefolkning. Ellers utgjør ukrainere og rumenere de største gruppene av utenlandske fanger.

SKOLEAVDELINGEN

Skoleavdelingen i Valdice har 70 elever og fem mannlige lærere på fulltid. Lærerne er ansatt av fengselet. De hadde kjennskap til EPEA, men er ikke medlemmer.

Det tilbys grunnskole (suppleringsfag) og yrkesskole. På yrkesskolen gis det undervisning i mekaniske fag, bokbinding, møbeltapetsering og data.

Skolen er frivillig og kommer i tillegg til annet arbeid. Skoledagen varer fra 15.00 til 20.00, noe som betyr at elever som også jobber får en arbeidsdag fra 06.00 til 20.00. Dette forklarer nok delvis det faktum at de som går på skolen er høyt motiverte. Skolens leder fortalte at han har jobbet i fengselet i 12 år og at han på denne tiden aldri har hatt problemer med innsatte.

Elever som har arbeid og dermed får lønn må finansiere skoleutgiftene selv, de andre får gratis skoletilbud.

Skoleavdelingen ligger i klosterbygningen og klasserommene er store og luftige. Utstyret som er tilgjengelig er imidlertid enkelt og gammelt.

Delegasjonen utenfor Valdice fengsel.

Fra venstre: Jon E Rønning, Bjørn Fløtaker, Kjersti Reisop, Bjørn Andersen, Fengselsdirektøren, Otakaer Mickl, Thormod Pedersen, Morten Lunde, Knut Skibsrud, Brit Aabø, Kai S Hansen og Trond Ekstrøm

PROBLEMLØSING?

Vi fikk av og til en følelse av at det finnes en tradisjon for enkle forklaringer på til dels store problemer: Bråk og uro på cella skyldes f.eks. homoseksualitet. Selvmordsforsøk skyldes et ønske om oppmerksomhet.

Vi bør imidlertid her ta høyde for kommunikasjonsproblemer og det faktum at mye informasjon skulle formidles på kort tid.

VÅRE ERFARINGER

Ullersmo er et internasjonalt samfunn og som lærere møter vi daglig de utfordringene dette fører med seg. Besøket i Valdice går inn som et ledd i den internasjonaliseringsprosessen både vi og samfunnet forøvrig bør være en del av. Ved å få kunnskap om andre kulturer og derved økt kulturforståelse, vil vi i større grad kunne gjøre nytte av våre egne innsattes skolebakgrunn og erfaringsgrunnlag. Dette er av stor betydning både i motivasjons- og læringsfasen.

Vi kan i tillegg dra nytte av andre lærerers erfaringer når det gjelder undervisning i fengsel.

Det har skjedd mye i tsjekkisk fengselsvesen etter revolusjonen, og det vises vilje til nytenkning. Vi ble møtt med stor åpenhet, og interessen for kontakt med Vesten er tydelig. Vi ser en mulighet til å svare på denne interessen ved å informere om EPEA. Vi gjorde derfor en avtale med studieinspektøren i Valdice om å sende informasjon og materiell.

COGNITIVE SKILLS, NORDISK SEMINAR

Sigurd Skramsett, senior instruktør Ny Start.

I månedsskift september/oktober -98 dro en delegasjon fra Norge til Helsingborg i Sverige. Delegasjonen besto av representanter fra Justisdepartementet ved Rune Fjeld og Sissel Kofoed, KRUS ved Trond Danielsen og Wilhelm Meek Hansen, Bergen landsfengsel ved instruktør Frode Tertnes og Skien kretsfengsel ved instruktør Sigurd Skramsett. Formålet med turen var deltakelse ved den første Nordiske konferansen i forbindelse med Cognitive Skills, i Norge kjent som Ny Start.

Vi ble ønsket velkommen av Nils Gunnar Petterson, ansvarlig for koordinering av Cognitive Skills i Sverige. Deltagerne på seminaret bestod av representanter fra nasjonal ledelse og instruktører i landene Finland, Sverige, Danmark og Norge. Ved presentasjonen av deltakerne fra hvert av landene ble vi overrakt "Cognitive Skills klokken" fra de svenske arrangørene. Ansvarlige for arrangementet og initiativtakerne til dette seminaret var Petterson og Fjeld.

Det neste på programmet var en kort presentasjon av de forskjellige landenes erfaringer pr. 1998.

Danmark

Danmark ble presentert av Henning Jørgensen. Danskene startet med Cog. skills i 1992. All kvalifisering av instruktører og deltakersteder er sentralt styrt i Danmark. Seniorinstruktørene (i Danmark; Senior coaches) Erno Larsen og Lene Scheel er ansatt på heltid og ansvarlige for organiseringen av Cognitive Skills. De har en tredje instruktør som blir ferdig utdannet seniorinstruktør nå i høst.

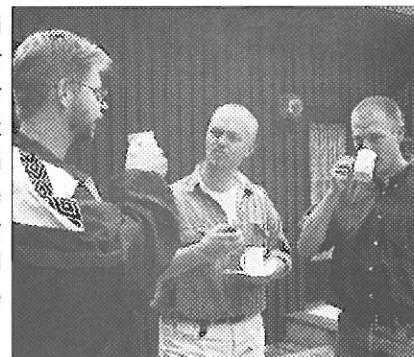
Sertifisering som instruktør gis for to år av gangen, med krav om å gjennomføre tre kurs på to år. De har lagt viktigheten for kontinuitet inn som begrunnelse for dette, samt at instruktørene i løpet av denne perioden gjennomgår oppfriskningskurs.

Danmark har et totalt budsjett på 7 mill. kroner til Cog. Skills. 1 mill. av disse er avsatt til forskning. Pr. i dag er det 10 fengsler (av totalt 15) og 2 friomsorgsanstalter som har Cog. Skills i sine program. De har totalt 45 aktive instruktører.

Finland

Finland ble presentert av Marit Suomela. Hun evaluerer og følger opp programmet. De startet opp høsten 1997. Finnene har pr. i dag 5 fengsler og 13 instruktører som kjører programmet. Cog. skills er styrt ved sentral administrasjonen i fengselsmyndighetene av fire personer. Deltakende innsatte i programmet har følt at de har vært

med på noe unikt i Finland. 85 personer har startet og 54 har fullført programmet hittil. De ønsker å utvide med fire nye fengsler i løpet av 1999-2000. Dette vil kreve 18-20 nye instruktører.

Friomsorgen i Finland Sigurd Skramset til venstre på bildet. har gjennomført tre grupper siden starten Bildet er tatt under Sørmarka-seminaret -97.

for 1 år siden. De har hatt noe svikt p.g.a. deltakere som ikke har møtt. De poengterte problemer i forhold til rekruttering og fremmøte. De opplever at programmet krever mye ressurser og nevner at deres satsning på samfunnstjeneste også krever mye. De håpet å få fortsette også neste år med Cog. skills.

17 november i år kommer Liz Fabiano til Finland for å ha felles "following up" med Sverige av 7 instruktører. Dette for å utdanne disse som seniorinstruktører. Kurslederne/-instruktørene har vært samlet fem ganger siden oppstart for å evaluere hverandres video filmer fra programgjennomføringen og samkjøre erfaringer.

Finland hadde et budsjett på 350.000 FIM i 1997 og 340.000 FIM i 1998.

Sverige

Sverige ble presentert av koordinator Nils Gunnar Petterson. Han kunne fortelle at svensk fengselsvesen, siden 1990, har vært inne i en stor omorganiseringsprosess. Denne prosessen består i sentralisering og regionalisering av anstalt-/varetektsfengsel/friomsorgen. Det å delegere myndighet sees på som essensielt i organiseringen. De forventer å være ferdig omorganisert i løpet av 1998. Tanken er at man skal jobbe der kompetansen/ressursene finnes. Petterson opplyste også at Sverige nesten ikke har åpne anstalter igjen, dette p.g.a. mye fokus på elektronisk hjemmesoning.

Sverige startet med Cog. skills i 1994. Den gang med Sven Olov Svennsson som initiativtaker og koordinator. Målet er å spre programmet over hele landet. Pr. i dag har Sverige 89 instruktører fordelt på 22 anstalter og 21 instruktører i friomsorgen fordelt på 9 friomsorgskontor. De har behov for videreutvikling og ønsker flere programmer. I Sverige er det lokalanstaltene som sitter med midler og bestemmer aktivitetsnivå. Sentralt lønnes tre seniorinstruktører og 0,5 stilling forsker. 2,5 mill. kroner dekker lønn, reiser og materiale pr. år for disse.

Norge

Vi presenterte kort vår situasjon i anstaltene i Bergen og Skien. Dette ved instruktørene Tertnes og Skramsett. Til opplysning startet vi opp med NY Start høsten 1996. Norge har pr i dag utdannet 43 instruktører hvorav 6 av disse er inne i en "praksis- periode" som seniorinstruktører. Ny Start kjøres ved 7 anstalter, 2 KIF kontorer og 1 hybelhus. Innen utgangen av 1998 vil det være utdannet 7 instruktører i tillegg til de nevnte.

Evalueringsforskning

Sverige:

Presentert av Pavel Chylicki. Han er forsker og har vært med fra starten av i Sverige. Han informert om hvordan de evaluerer programgjennomføringen. De har en rekke sosialpsykologiske tester med formål om å teste sosial kognisjon. Det blir foretatt en rekke før og -etter tester av deltakerne. Testene inneholder temaer som ; begripelighet, meningsfullhet, håndterbarhet, impulsivitet, empati, eventyrlighet, holdninger etc. Chylicki henviste også til to store rapporter om Cog. skills i Sverige. Han fokuserte på punkter i disse rapporten. Bl.a. om hvem som har effekt av å delta i programmet. Han mente at programmet mest sannsynlig passer for lovbrøyttere med alle typer av kriminalitetsbrudd.

Norge:

Trond Danielsen og Wilhelm M. Hansen kom med en redegjørelse for sin rapport om Ny Start. Danielsen kommenterte bestillingen på oppdraget han og Meek Hansen ble gitt fra Justisdepartementet. Danielsen hadde en del kommentarer og forklaringer til rapporter angående Cog. skills fra Canada. Han kom med mange oppklarende

Rune Fjeld fotografert under Sørmarkaseminaret -97.

punkter på hvordan må være oppmerksom ved lesing av slike rapporter. Han opplyste bl.a. at de Canadiske rapportene sa at det var størst reduksjon i tilbakefall på sedelighet/narkotika/volds -kriminalitet, og at programmet "ikke virket" på ikke-voldelige-vinnigskriminelle og ranere. Det ble opplyst at det arbeides med en ny rapport fra Norge som skal være ferdig i løpet av 1999.

Finland og Danmark informerte i denne sammenhengen om behovet for samarbeid med Norge og Sverige. Det ble fremlagt forslag på hvordan man kan samkjøre og nyttiggjøre seg hverandres erfaringer innen Norden.

Gruppearbeid

Det ble fordelt i grupper for å snakke om de forskjellige lands erfaringer. Ledere og koordinatore ble samlet i en gruppe, forskere/evaluerere i en gruppe og instruktørene i to grupper. Det ble utvekslet erfaringer først og fremst på hvordan vi kvalitetssikrer arbeidet i dag. Stikkord til gruppearbeidene var; forskjeller mellom nordiske land, evalueringer, opplæring/ oppfølgingskurs av instruktører, organisering av virksomhetene, veiledningsmetoder for instruktørene, videreutvikling nasjonalt og nordisk.

Instruktør gruppene utvekslet erfaringer som omhandlet gjennomføring av Cog. skills programmet metodisk, og av de enkelte lands organisering av programmet og problemer rundt integrering av programmet i anstalt. Det ble en idemyldring i disse to gruppene rundt kontrakter, avtaler, oversettelser, opplæring av nye instruktører, metode/prosess -veiledning, etc. Mitt utbytte av disse gruppene var meget nyttig og lærerik. Vi opplevde at vi har vært gjennom mange like problemer i oppstartingsfasen, og så nytten av å samles for erfaringsutveksling. Det ble gitt tilbakemelding i plenum fra alle gruppearbeidene.

Instruktør utdanning

Seniorinstruktørene fra Danmark og Sverige redegjorde for hvordan man gjennomfører, organiserer og følger opp utdanning av nye instruktører. Vi fikk høre historikk og praktiske erfaringer. Danske Lene Scheel informerte om hvor viktig oppfølgingskurs for de innsatte var, og snakket om hvor viktig det var å koble inn de innsattes nettverk under programgjennomføringen. Mange nyttige tips fra erfarne instruktører, som vi har nyttiggjort oss i Norge allerede nå.

Framtid

Det ble enighet om å møtes igjen, men kanskje i en annen form. Forslag gikk på at det kanskje var større behov for fagrettede grupper med færre deltakere. Instruktørene møtes en gang pr. år, og la samlingene gå på rundgang. Det ble diskutert å opprette, begynne å bruke (!), Internett mer effektivt enn i dag. Kanskje opprette en felles nordisk Web-side.

Ved seminarets slutt ble stor takk rettet til initiativtakerne Rune Fjeld og Nils Gunnar Petterson.

Nordisk konferanse om fengselsundervisning

Sørmarka Studie- og konferansesenter 21.-24.08.98

v/Torfinn Langelid

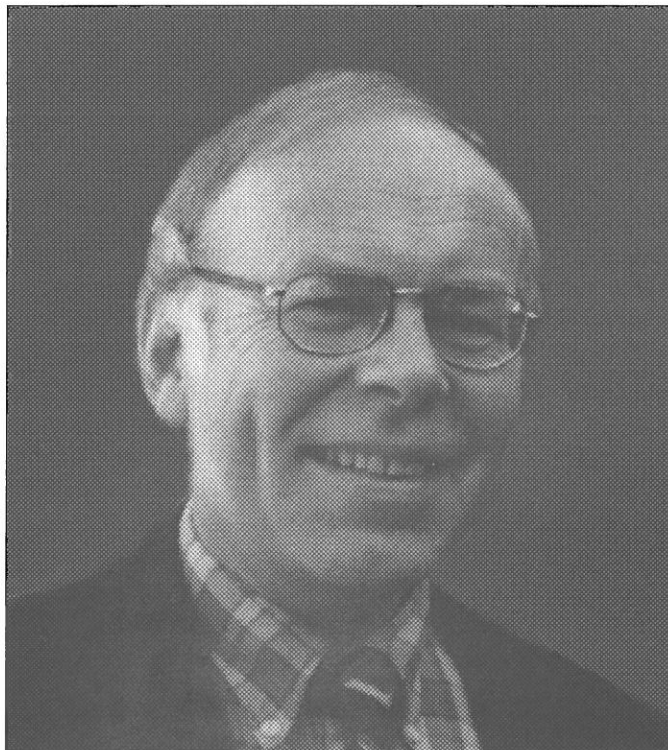
Nordens Folkliga Akademi i samarbeid med ansvarlege for fengselsundervisninga i Danmark, Finland, Noreg og Sverige arrangerte i tidsrommet 21.-24.august 1998 den 8.nordiske konferansen om fengselsundervisning. Andre eller tredjekvart år blir ein slik konferanse avvikla og vertskap er dei nordiske landa etter tur. I år var Noreg vertskap og konferansen blei halden på Sørmarka Studie-og konferansesenter litt (LO-skolen) sør for Oslo. Om lag 80 deltakarar frå dei fire nordiske landa var med for å høyre på gode førelesarar og for å drøfte og utveksle erfaringar med kollegaer. Dette året var vaksenopplæring hovudtema.

Konferansen blei opna av utdanningsdirektør Kjellbjørg Lunde frå Statens utdanningskontor i Hordaland. Ho understreka at opplæring i fengsel er viktig og at det er nødvendig å følgje opp tilrådingane om "Opplæring i fengsel" som Europarådet vedtok i 1989. Kjellbjørg Lunde oppmuntra deltakarane til å gå nye vegar for å finne måtar å møte dei innsette sine behov for opplæring.

Professor Nils Christie frå Universitetet i Oslo gav oss eit interessant perspektiv på "Humanismens vilkår i kriminalomsorgen". Han innleidde ved å gje oss eit bilete av korleis vilkåra i kriminalomsorgen er svært ulike rundt om i verda. Dei nordiske landa høyrer framleis til det rolege hjørnet. Han snakka vidare om læraren som ein tolk slik at vi forstår dei innsette rett og oppmuntre dei til å bruke erfaringane sine og språket sitt. Han understreka også at det er viktig ikkje å sjå opplæring som ein reiskap for rehabilitering, men utdanning som eit verkty for personleg utvikling, mogning og vekst.

Professor Tom Tiller frå Universitetet i Tromsø sette søkelyset på "Lærarrolle/elevrolle og intern/ekstern evaluering". Med bakgrunn i sin eigen oppvekst og skole annankvar dag, peika han på læringspotensialet i den "andre dagen". Læring i framtida må liknast med ein veg der du har mange stopp for ettertanke og refleksjon og der du legg inn ny informasjon/kunnskap i gamle og så utviklar nye strukturar.

Hovudtema var vaksenopplæring. Professor Siv Their frå Universitetet i Helsingfors kom med interessante tankar om kompetanse, kunnskap og ferdigheter. Vi snakkar om formell kompetanse som vi ofte legg størst vekt på og den uformelle kompetansen som vi har vanskeleg for å måle. Arbeidslivet i framtida vil, meinte

ho, stille følgjande krav: evne til å planleggje arbeidet, evne til å kommunisere og informere, ha sosial kompetanse, kunne løyse abstrakte/teoretiske problem, godta forandringar, vera skapande og tenkje kreativt, godta livslang læring og det å kunne ta i mot og det å sjølv ta initiativ. Desse områda er på mange måtar avgjerande delar av den uformelle kompetansen.

Det var også høve til å møte gode modellar for vaksenopplæring frå kvart av dei nordiske landa. Det blei også gitt informasjon både om EPEA og om FOKO.

Ein interessant førelesar var Maria Hegarty - lærar ved Cork fengsel i Irland - som fortalde om "Art Education" i Irland. Ho fortalde med entusiasme og innleving kor viktig "art education" er i fengsla og kor mykje det betyr for utvikling av sjølvtilitt og personleg vekst. Ved å bruke ulike media som lysbilete, video, intervju, TV-opptak, utstillingar gav ho oss ein omfattande presentasjon av kor viktig formgjevingsfag er i irske fengsel.

Konferansen blei avslutta med studiebesøk til Tyrili-kollektivet, Oslo kretsfengsel, Bredtveit fengsel og GVO avd. Bryn slik at deltakarane fekk eit variert bilete av norsk kriminalomsorg og opplæringstilbod. Like viktig som foredrag og innlegg på ein slik konferanse er den uformelle og sosiale kontakten som blir utvikla dei dagane ein slik konferanse varer. I så måte såg det ut til at deltakarane treivst godt i kvarandres selskap. Neste konferanse skal vera i Sverige.

FOU- KONFERANSE I BERGEN

Gisle Grahl-Jacobsen, Strømsø vgs, avd. Drammen kr.fengsel

23. - 24. september ble det holdt en konferanse i Bergen, i regi av Statens Utdanningskontor i Hordaland. Målet var å presentere litt av den prosjektvirksomheten, rettet mot opplæring i kriminalomsorgen, som utdanningskontoret hadde gitt støtte til de tre siste årene. Ved å høre om hvordan opplæring drives andre steder, høre om nytenkning, utprøving av nye opplegg - og prosjektvirksomheter, kunne dette virke inspirerende på andre virksomheter, og være dra-hjelp til pedagogiske prosesser rundt om i hele landet. Det kunne også være ressursbesparende da ikke alle trengte å finne opp kruttet på nytt, men kunne dra nytte av andres erfaring. Statens Utdanningskontor i Hordaland har i den sammenheng utarbeidet og sendt ut en fullstendig fylkesvis oversikt over de ulike FOU-prosjektene som er ferdigstilt, med en beskrivelse av prosjektene og med kontaktpersoner til hvert prosjekt.

Programmet til konferansen inneholdt bl.a. temaer innen «Felles plattform i arbeidet med innsatte mellom skole og fengsel i Trondheim», lese- og skrive- og matematikkvansker, EDB-opplæring, modulbasert opplæring i norsk, «Brobyggerprosjektet» i Hamar - med vekt på fylkeskommunens tenkning og bidrag, oppfølgingsarbeid i Steinkjer, fengselet som læringsarena i samfunnsfag og litteratur som innfallsvinkel. Torfinn Langelid ledet konferansen trygt i havn, og hadde med seg utdanningsdirektør Kjellbjørg Lunde til å åpne konferansen, mens Svein Rognaldsen satte punktum for konferansen, ved igjen å understreke betydningen av en felles plattform for alle aktørene innen kriminalomsorgen i møte med den innsatte.

Jeg holdt en foreløpig presentasjon av et prosjekt jeg jobber med dette skoleåret:

Fra boka til dagens virkelighet

Prosjektet: «Fra boka/ litteraturen til dagens virkelighet» ønsker å bruke det erfaringsmaterialet som ligger i litteraturen, som utgangspunkt for et samtaleopplegg rundt dagligdagse valgsituasjoner såvel som i tilknytning til etiske dilemmaer.

Målsettingen for samtaleopplegget, er bevisstgjøring av egne valg og holdninger, og hvilke konsekvenser de gir i handling. Ved å ta utgangspunkt i ulike typer litteratur, og drøfte holdninger og valg til de ulike hovedpersonene vi leser om, trenger en ikke ta utgangspunkt i egne liv for å få fram de betydningsfulle emnene som gjelder oss alle.

Prosjektet jobber med ulike temaer:-

Etikk - Valg, Sannhet - Løgn, Voksne - Barn, Kvinnerolle - Mannsrolle, Rasisme, Oppvekst, Oppdragelse, individ -

Fellesskap, Verdi - Livskvalitet, Konfliktløsning. Under seminaret ble de to førstnevnte temaene presentert:

Etikk og Valg

Her ble de ulike etiske retninger, pliktetik, sinnelagsetikk og konsekvensetikk illustrert bl.a. av «Janteloven» til A. Sandemose, «det ufravikelige påbud» av Kant, samt sitater fra Kierkegaard, Rudolf Nilsen m.m. Verdipyramiden ble presentert; dvs, hvilke grunnlagsverdier vi har, både de åpne verdiene og de skjulte verdiene, Vi så at handlingene våre reflekterte de verdier og den erfaring vi satt inne med. På denne bakgrunn var det mulig å drøfte fordeler og ulemper innen de ulike etiske retninger, tenke igjennom grunnleggende verdier, og hva de var basert på. For å kunne ta vanskelige valg, kunne det være en styrke å se hvilke verdier de ulike handlingsalternativene bygde på.

Sannhet og Løgn

Her tok vi utgangspunkt i Henrik Ibsen og «Vildanden». Det ble gitt et kort resymé av handlingen, før samtalen mellom Hjalmar og dr. Rælling ble gjengitt, der dr. Rælling sier de velkjente ord.- «Tar du livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske, tar du livsgnisten fra ham samtidig.» Drøftelser her kan være: Finnes det situasjoner der vi ikke tåler sannheten? Hva med adopsjon - , er rusing en livsløgn. - ? Når må vi snakke sant? Hva gjør løgnen med oss?

Peer Gynt fortalte Mor Åse en skrone, vi kan fortelle halvsannheter, komme med hvite løgner, smøre tykt på, tale med to tunger. Hva syntes du om Peer Gynts bortforklaring?? Trives vi sammen med ærlige mennesker?? Det var bare en spøk??? Som en ser finnes det et utall av mulige problemstillinger innenfor samme tema. Vi har også Anne-Cath Vestly sin «barnetime for de voksne» som en ny sjattering til det samme tema.

Meningen med presentasjonen på FOU samlingen var å belyse litteraturens muligheter. Mange av elevene i fengsel har et anstrengt forhold til litteratur, som et (u)nødvendig onde, Gjennom å ta litteraturen mer i bruk, gi små smakestykker, samtidig som en gir en introduksjon der det er nødvendig, kan opplegget også skape leselyst. Opplegget gir også elevene kjennskap til ulike typer litteratur. Presentasjonsmåten var også viktig, og det ble brukt kasettspiller og CD-spiller med profesjonell tekst-leser, som variasjon i forhold til presentasjon av tekstutdragene. Når prosjektet ferdigstilles våren 99, er det håp om at det i tillegg til tekstutdrag, og samtaleopplegg også legges ved bakgrunnsstoff om forfattere, samt forslag på annen type litteratur, Her ble også de deltakende på seminaret oppfordret til å sende inn sine bidrag!!

FOKO's Sørmarka-seminar -98

Det årlige Sørmarka-seminaret ble i år arrangert i tiden 23.-25. oktober. Vi gjengir to av deltakernes refleksjoner omkring innholdet i seminaret og gjengir også foredraget av Inger Marie Fridhov.

Subjektive refleksjoner fra Sørmarka-seminaret

Av Erling Eri

Etter anmodning sender jeg mitt manus for min subjektive refleksjon etter Sørmarka-seminaret.

Mitt utgangspunkt er mange år i arbeidsdriften, hvor jeg hadde holdninger (på tidlig -80-tall) at arbeidsdrift var det eneste saliggjørende for den innsattes "innhold", og hvor skolen bare var en perifer institusjon som kun var et fristed for arbeidsskye fanger.

Tiden har gått og en har fått ta del i en utvikling i retning av å se verdien i strukturert opplæring/undervisning. Da er det flott å kunne være her sammen med SÅ mange engasjerte mennesker, som er engasjert i akkurat det samme som meg !

Jeg tror det blir avgjørende i fremtiden at skole og arbeidsdrift ser de samme utfordringene og har det samme ståstedet for: HVA ER MÅLET MED DET VI GJØR ?

Jeg har blitt bedt om å subjektivt reflektere over seminaret

1. dag Hvorfor så stille? Hardare tag !
2. dag Nettverk, Live Fyrand. Nettverk, Synnøve Formo
3. dag Roald utvalget, Torfinn Langelid Stortingsmeldingen, Arne Birger Heli

Idet hele tatt : Flott programvalg, Flott gjennomført og Gode foredragsholdere, men det slår meg - at FOKO-seminaret MÅ

bli mer. fargerikt. Et forum bør og må ha representasjon fra alle samarbeidspartnere i institusjonen for å kunne bygge opp et best mulig læringsmiljø i fengsel, oppfølgingsklasser o.s.v. Diskusjonen blir fort ensrettet, kanskje ubalansert med lite "motstand". Jeg sier ikke at den røde tråden her strekkes i feil retning, men vi må ha flere farger på tråden, og at alle innenfor kriminalomsorgen er klar over trådens retning.

Jeg tror at de største utfordringene i fremtiden ligger på fengselsvesenets eget system og ansatte når det gjelder kvaliteten på soningens innhold.

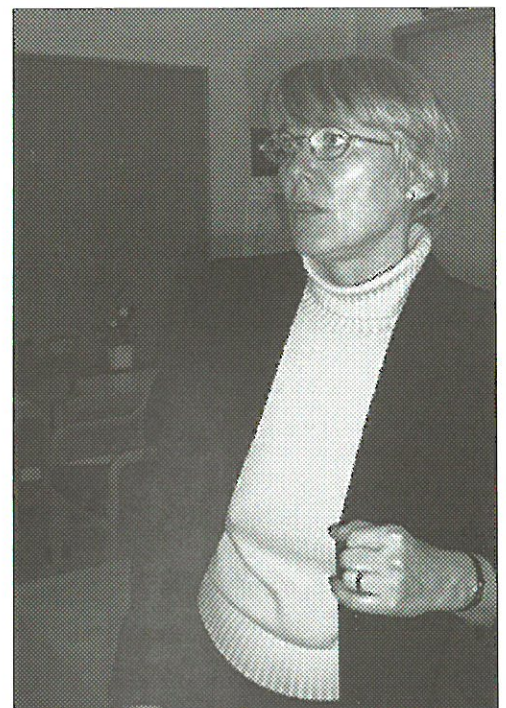
Jeg kan ikke pr. dato gi noe absolutt mal på hvordan vi skal få flere grupper på banen. Fordi jeg tror ikke at vi bare har den type tjenestemenn som Solveig Velten beskrev ut i fra Stortingsmeldingen. Vi har nok ennå, og vil mest sannsynlig også ha noen "skap" Harry Personer i etaten i fremtiden.

Avslutningsvis kunne jeg tenke meg å foreslå en utvidelse av betydningen av FOKO. Dette blir også min konklusjon etter dette seminaret :

Forum for Optimisme i KriminalOmsorgen

Artikkelforfatter Eri til venstre, sammen med FOKO-medlemmer fra Berg.

Live Fyrand som holdt foredrag om nettverk.

Tanker ved seminarets slutt- FOKO- seminaret 1998

Av Brit Aabø

Da jeg ble bedt om å evaluere årets FOKO-seminar, brukte jeg en del tid på å tenke på hvordan jeg skulle legge det opp. Jeg visste, fra tidligere erfaring, at mye klokt og interessant ville bli sagt. Skulle jeg oppsummere? Stille spørsmålstegn? Vurdere?

Jeg tenkte i forskjellige retninger. Jeg kunne for eksempel snakke om foredragene og foredragsholderne, om inspirasjon og innlevelse. Som lærer ligger dessuten kunnskapsformidlingen mitt hjerte nær, så jeg kunne snakke om den store tilfredsstillelsen det ligger i det å motta, å bli vist åpne dører, nytt utsyn og nye perspektiver. Jeg tenkte på å snakke om FOKO som samlingssted og felles forum, som arena for meningsutveksling og utvikling. Og - kanskje viktigst - jeg kunne tenke meg å si noe om fellesskapet, om dette å være en del av et stort, målrettet, engasjert miljø. Vi representerer mange profesjoner, og både formelt og uformelt merkes engasjementet og entusiasmen. Vi gir og får hele tiden en bekreftelse på at den jobben vi gjør er viktig og nødvendig.

Til slutt valgte jeg å utnytte den åpningen Inger Charlotte opprinnelig ga meg da hun sa jeg kunne være subjektiv. Jeg er lærer og jobber med elever. Men mer enn lærer er jeg menneske, og jeg jobber med mennesker. Jeg vil derfor trekke fram tre momenter til ettertanke, som ble min viktigste gevinst fra årets seminar.

Det første er empati - evnen til innlevelse, til å sette seg inn i andres livssituasjon - en egenskap, eller evne, vi bør bevisstgjøre oss og videreutvikle kontinuerlig. Ingen er vel noen gang blitt bortskjemt, i betydningen "ødelagt" av for mye nærhet og kjærlighet? Vi jobber med mennesker. Det er viktig for oss alle å huske at vi faktisk ikke går på akkord med vår profesjonalitet ved å være medmenneske!

Gruppearbeid på seminaret. Artikkelforfatter Brit Aabø nummer to fra venstre.

Det andre jeg vil nevne er nettverk og nettverksarbeid, og Live Fyrands engasjerte foredrag. Det føltes som et vekkelsemøte - og jeg så lyset! Ingenting av det som ble sagt var egentlig nytt, men alt ble så klart, så klart. Og jeg satt der med klump i halsen og kjempet for å kontrollere både snørr og tårer. Jeg vet at jeg ikke var den eneste i salen som gjorde det. Igjen: Vi er mennesker, vi jobber med mennesker.

Den tredje saken jeg ønsker å trekke fram ligger vel egentlig utenfor evalueringsrammen. Men all den stund jeg fikk frihet til å være subjektiv, tar jeg meg frihet til å gå ut over mitt mandat. Dette punktet har dessuten å gjøre både med empati og nettverk. Det har å gjøre med inspirasjon for videre arbeid. Det har å gjøre med respekt.

Jeg jobber på Ullersmo og der har vi mange navn på "jævarne". Ord som kjeltring og banditt brukes ofte, alltid med varme. Når Sverre kommer for sent til timen er lærerens kommentar: "Din kjeltring, når skal du lære klokka?" En av oss, Kjersti, hadde to elever som gikk under "parnavnet" Knoll og Tott. Sjefen sjøl (Bjørn Andersen) snakker om "englene" og undertegnede om "de søte små". Alle snakker vi om "gutta" om "gutta mine" og "gutta våre". Og de er det: Gutta våre! Vi jobber nært og intenst med dem. Vi blir frustrerte, oppgitte og forbanna over dem - og vi blir fornøyde, glade og kjempestolte. Alt dette og mye mer. Vi blir glade i dem. De er gutta våre! ---Fra klokka åtte til tre. Da går vi hjem. Hvem sine gutter er de da?

Da er de mor og far og bestemor og kjærestens gutter. Da er de Solveig og Lills "gutter" Hele døgnet! Jeg har lyst til å gi en honnør til Foreningen for Fangers Pårørende, her representert ved Solveig Velten og Lill Hallback. De jobber for de berørte partene utenfor fengselet, de som må vente, forstå, tilgi. Men de jobber også for fangene. De bedriver aktivt nettverksarbeid i mye motvind og litt medvind. De bråker! Fordi de er der -

aktivt og til stede - blir mitt perspektiv riktigere og mitt syn videre. Deres arbeid inspirerer meg i mitt.

Til slutt vil jeg få takke arrangørene av årets FOKO-seminar: Dere har dratt i land et flott arrangement - igjen! jeg vil dessuten gjerne framheve noen andre svært viktige aktører, nemlig deltakerne (en ikke uvesentlig gruppe på et seminar): Takk for påfyll og inspirasjon!

Hei, og takk for sist !

Hvorfor så stille?

Foredrag på Sørmarkakonferansen -98 ved Inger Marie Fridhov

Innledning

Hvorfor er det så mye bråk om statsbudsjettet?

Hvorfor er det så mye bråk når enker etter statspensjonister ikke får det de skal?

Hvorfor er det så mye bråk når direktører får sparken og tre millioner på kjøpet for å ha kjørt et konsern i grøfta?

Hvorfor bruker Dagsrevyen 10 minutter på å brette ut skjebnen til en bukett andre direktører som har fått ny direktørjobb og tyve millioner før?

Hva er det vi alle - som berøres av statsbudsjettet - statsenker og avsatte direktører har til felles?

JO: Vi tilhører relativt sterke grupper. Vi har noen til å snakke for oss. Noen som tar vårt parti.

Hvorfor er det så stille omkring fengselsetaten og kriminalpolitikken bortsett fra den biten av den som mediene slår opp med katastrofeoverskrifter?

Svaret er:

Fengselsvesenet - og justisvesenet i sin helhet - handler de aller svakeste gruppene i vårt land. De som ofte er sosialt multihandikappet og ikke har noen til å snakke for seg - snarere tvert om.

Jeg sier ikke at det ikke også er ressurssterke grupper blant fangene.

Jeg sier heller ikke at vi ikke har hatt KROM i snart 30 år. Men det er en utdøende forening. Den menneskelige drivkraften i foreningen er den samme den dag i dag som den var i starten.

Nå har jeg altså gitt svaret: det er så stille omkring fengselsvesenet fordi vi har med de aller svakeste, de som betraktes som moralsk mindreverdige, farlige, å gjøre. Det er altså dypest sett et spørsmål om klassekamp - for å si det med noen jeg ikke stemmer på samme parti som. Men det dreier seg om klassekamp.

Dermed kunne jeg likegodt reise hjem igjen. Det er egentlig ikke mer å si om det.

Men ettersom jeg sannsynligvis får kjøregodtgjørelse for å komme hit - og ettersom jeg har forberedt litt til - skal jeg fortsette ut tida mi.

For det er jo klart - det gis ikke bare ett svar på spørsmålet et om hvorfor det er så stille omkring fengselsvesenet. Det gis mange. Både historiske, sosiale, politiske og psykologiske.

Men før jeg går videre vil jeg stille enda noen spørsmål:

Er det sant at det er så stille? Er det ingen som bråker? Noen gang, noe sted? I tilfelle svaret er ja -

Hvor er det stille? På hvilke arenaer?

- ☐ Offentlig - i pressen
- ☐ Innad i etaten - i justisdepartementet?
- ☐ Inne i fengslene?

Hva skulle vært skrevet og sagt hvis det ikke skulle vært stille?

Er det sikkert at det er så dumt at det er så stille?

Hvem er stille - eller hvem skulle bråkt?

- ☐ Fengselsansatte betjenter - direktører?
- ☐ Helse og sosialpersonell?

- ☐ Lærerpersonalet?
- ☐ Prester og fritidsledere?

Hva skulle de si noe om?

- ☐ rammebetingelsene for undervisning i fengsel
- ☐ fengselsforholdene generelt
- ☐ sammenslåing av etatene
- ☐ manglende vilje til å følge opp de kunnskapene vi har
- ☐ det fangene forteller oss av ureglementert oppførsel fra betjentes side

Hvem skulle de si det til?

- ☐ Fengselsledelsen
- ☐ Justisdepartementet
- ☐ Pressen?

Hva skulle vi oppnå ved å bråke?

Jeg har ikke tenkt å svare direkte på alle disse spørsmålene, men lar dem bare henge. Noen av dem vil jeg nok komme inn på - men ikke alle. Ettersom jeg bare er stand-in her i dag kan jeg saktens tillate meg det.

Ettersom jeg åpenbart har gått med på at der ER stille omkring fengselsetaten, vil

jeg kort se på noen områder som kan forklare hvorfor:

Historiske

I tidligere tider var fengsel noe en ikke snakket så mye om. Det var skammelig. Nesten inntil i dag har det ikke vært skikkelig skiltet til fengslene som lå utenfor alfarvei. Det er ikke mange år siden det f.eks. ble skikkelig skiltet til Ila. Fengsel og fanger var noe som skulle gjemmes bort. Det var den gang det enda var noe som het skam, både personlig og samfunnsmessig.

Fanger har vært sett på som mindreverdige - og det har av samme grunn ikke vært forbundet med særlig status å jobbe der.

Eks. Justisdepartementet. Kriminalomsorgsavdelingen - dårligste kontorer lengst fra ministeren, dårligst lønns-gjennomsnitt, dårligst garasje. Tro det eller ei. Det var den gang mange trodde at deres status var betinget av omgivelsenes status. Det er det jo noen som tror fremdeles, men ikke så mange.

Det har aldri lønt seg å kjempe for fangers kår og rettigheter, men de som likevel har gjort det vet at det har lønt seg på en annen måte. Den amerikanske fengselsforskeren Goff man kaller fengsler for totale institusjoner. Det vil si at de er selvhjulpne med alt. Intet innsyn og intet utsyn.

Fullt så totale og tette som de var tidligere er de ikke lenger. Etter at åpne fengsler, permisjoner og frigang ble en mulighet og lærerne, sosionomene, prestene har begynt å gå ut og inn, har enkelte budskap sivet ut. Og takket være KROM får også fanger lov til å uttale seg offentlig, men det var så sent som på slutten av 60-tallet.

Men altså - at det er så stille er bl.a.historisk betinget.

Sosiale

Derneft har vi de sosiale - de henger nøye sammen med de historiske. Det er ikke stort å hente på å kjempe for

lovbrytere - annet enn på det personlige plan.

De fortjener ikke bedre. Dessuten - det er uhyre vanskelig å kjempe for dem fordi det har nådd ut en misinformasjon om fengslene.

Informasjon som har bygget opp under mytene om fengslene som om ikke 1.klasses så ihvertfall annenklassen hotell - og hvorfor skal fangene ha det bedre enn oss? hvorfor skal de ha det bedre enn de gamle - enerom med bad og allting - som de har - hvorfor skal de ikke heller ha det litt verre? - de kan takke seg selv?

Det er ikke lett å kjempe mot sånt - særlig ikke når den type holdninger lever i beste velgående også innefor den sentrale fengselsadministrasjon.

Politiske

Kriminalpolitikk og fengselspolitikk vil alltid

farges av rådende trender innen generell politikk.

Jeg vil nevne to punkter som faller ut til fangenes disfavør:

1. Kostbenefit tankegangen.

Alt skal lønne seg. Virksomhetsplaner - mål, delmål og resultatmål

2. Liberalismen

Og for tiden er det liberalismen som råder også innen fengselspolitikken. Desent soning hvis ikke de gidder ta del.

Ta ansvar for egen rehabilitering.

Enhver er sin egen lykkes smed

Arbeidsro- ikke bråk.

Alt for å unngå bråk. Vi vet hva som er best for fangene

Psykologiske, menneskelige

Det er så stille fordi det er farlig å bråke.

Du kan miste jobben din! Du kan ikke bruke den offentlige arena - pressen.

Du kan ikke bruke Justisdepartementet - for de sender sakene tilbake til direktøren.

Derfor kan du heller ikke bruke direktøren - for han er redd for inspektørene og fagforeningene.

Du kan i det hele tatt ikke ytre noe - eller kan du det ?

TIL SLUTT:

Målet med å bråke:

- ☐ For fangenes skyld
- ☐ For vår egen anstendighets skyld som enkeltmennesker og som samfunn

Strategier

- ☐ velg ut hva en vil si noe om
- ☐ sammen med hvem en vil si noe
- ☐ måten en vil si det på
- ☐ arena en vil si det på
- ☐ forvent resultater

Blid og vennlig velkomst og registrering ved Laila og Inger Charlotte.

Anders Peedü - i mer enn ett tiår har han drevet påvirkningsteater i nordiske fengsler. På Sørmarka-konferansen viste han forestillingen: «Hardare tag - lås inn dom jävlarna»

Sollia

KOLLEKTIVET

Sollia er et bo- og arbeidskollektiv for narkomane bygd opp rundt gårdsdrift. Kollektivet ble startet våren 1970 og er i stadig utvikling. Per i dag er det 8 elevplasser på selve garden. I tillegg har kollektivet 2 gjennomgangsboliger i Raufoss, med plass til 6 elever i trinn 2. Det drives også et videreføringsarbeid i trinn 3, hvor elevene bor i egne boliger.

Oppholdet på Sollia er basert på frivillighet. Elevene søker om plass, blir tatt inn til opptakssamtale og blir satt på venteliste. Ventetiden avhenger av hvor mange søkere det er til enhver tid. (Den er som regel ca. et år)

På Sollia fins det ingen klienter eller pasienter. Den enkelte elev er ansvarlig for sine handlinger og hva han/hun gjør ut av livet sitt. Sykliggjøring og medikamentering av således ingen plass i hverdagen på Sollia. Målet med oppholdet på Sollia er at den enkelte elev skal bli i stand til å fungere i samfunnet på en hensiktsmessig måte, etter lang tid som misbruker.

Dette målet forsøkes nådd gjennom, Arbeid, fellesskap, demokratisk styring, konsekvent rusfrihet, aktiv fritid samt obligatorisk skole.

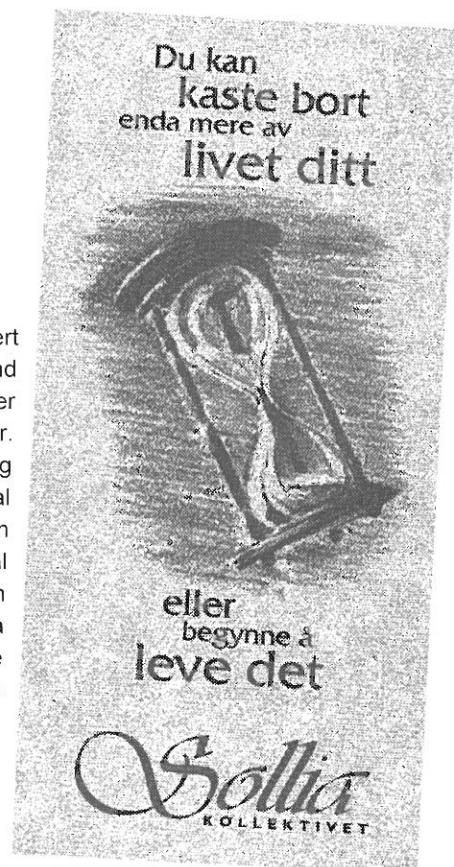
SKOLEN

Skolen er organisert under Søndre Land Voksenopplæring. Vi er to lærere i fulle stillinger. Elevene er selv med og bestemmer hva de skal lære, og hvor langt frem malet for læringa skal være. Vi fungerer som veiledere ut fra elevenes personlige behov. De skal være med i en prosess som i første omgang skal få elevene til å bli nysgjerrige på hvilke muligheter de har.

Deretter vil skolen, i den utstrekning det er mulig, legge forholdene til rette for at ønskene som kommer frem kan realiseres.

Ønsker dere å vite mer, ta kontakt. med oss.

Hilsen Aase og Solveig.

Ideologien

Menneskesyn

Sollia har et positivt menneskesyn basert på humanistisk psykologi. Den enkelte er ansvarlig for sine handlinger, og hva han gjør ut av livet sitt. På grunnlag av dette har vi stor tro på at den enkelte med hjelp kan endre sin livssituasjon.

Problemet ligger ikke hos den enkelte, men i samspillet mellom individ og samfunn. Målet er å gjøre elevene bedre rustet til dette samspillet. Vi er mot "sykliggjøring" og medikamentering av rusmisbrukerne. Derfor er det et grunnleggende mål å ikke "institusjonalisere" elevene ved å isolere dem fra samfunnet. Kollektivets oppgave er å gjøre elevene i stand til å fungere i samfunnet, etter å ha levd over

lang tid på siden av og utenfor samfunnet.

Frivillighet

Oppholdet på Sollia er basert på frivillighet.

Arbeid

Det reelle og produktive arbeidet er et viktig pedagogisk verktøy. jordbruk, husdyrproduksjon og husholdning gir oss et meningsfylt arbeid. At det utføres av elever og arbeidsledere i fellesskap styrker samhörigheten. Erfarings- og opplevelsesfellesskapet vi får gjennom det daglige arbeidet, er med på å gi deltagerne et styrket selvbylde. Arbeidet på Sollia bidrar sterkt til å utvikle den enkeltes ansvarsfølelse, og gir trening i å mestre hverdagslige strabaser. Å bli ansvarliggjort i forhold til jobben er viktig og nødvendig læring for at man senere skal klare seg i samfunnet.

For at arbeidet skal være god terapi, må det være reelt, og ikke på lissorn". De syslene man ser i den tradisjonelle arbeidsterapimodellen i psykiatrien har en hobbypreget karakter. Uten forpliktelsene gårds- og husdrifta og stellet av dyra gir, hadde livet på Sollia straks hatt mere preg av terapi, og mindre preg av realistisk hverdag.

Fellesskap

Fellesskapet er grunnlaget for bearbeiding av holdninger og adferd. Gruppefellesskapet og samholdet er en viktig ressurs i den enkeltes utvikling for å styrke sitt eget selvbylde og fungere i et sosialt samspill. Gjennom felles erfaringer og ansvar utvikler man den plattformen man trenger for å komme videre. Ved at elever og arbeidsledere samhandler både i arbeidet og på fritida, skapes tette relasjoner. Disse

relasjonene gjør at elevene føler tilhörighet til kollektivet.

Demokratisk styring

Dagliglivet på Sollia organiseres gjennom prinsippet om en flat lederstruktur. Således er elevene med på å ta del i beslutningsprosesser som angår deres hverdag og framtid. Dette har en pedagogisk effekt og er en viktig del av elevenes læringsprosess. Man utvikler seg personlig ved engasjement, bevisstgjøring og ansvarliggjøring.

Konsekvent rusfrihet

Vi krever at elevene tar et valg i forhold til rus. Rusbruk på kollektivet eller i situasjoner der fellesskapet er samlet, resulterer i utskrivning. Konsekvent håndheving av rusregelen gjør at Sollia er et trygt sted å være.

EPEA arrangerte 7.-11. oktober parallelle komitèmøter og dagskonferanse i Valletta på Malta. Fra FOKO møtte Torfinn Langelid og Leif Lyngstad. Dagskonferansen om "The Value of an Educational Programme Within and Beyond The Prison Gates" fikk god mediadekning både i avisene og nyhets-sending på maltesisk TV. For særlig interesserte bringer vi referatet fra The Malta Independent.

International conference discusses education in prisons

By Alan Delia

The lack of an education system in prison coupled with the degrading physical environment could amount to inhuman treatment. So both aspects are important for a healthy correctional facility. Home Affairs Minister Tonio Borg yesterday opened the International Conference on Education in Prisons which focused on the value of an education programme within and beyond the prison walls.

The conference was a Maltese initiative within the European Prison Education Association (EPEA) framework aiming at fostering collaboration in this specialised field.

Dr Borg said it is important to note that education in prison actually enhances security in the institution. To promote a

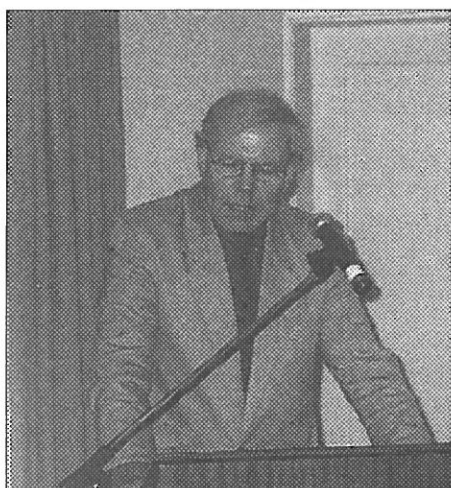
prison education programme, one has to convince those people who see these programmes as a threat to security that the long term effects of this kind of programme would in fact enhance security.

Dr Borg mentioned the educational programme drawn up in 1996 aimed at providing literacy education for inmates, resocialisation of the prisoner and giving the possibility of acquiring particular skills.

He emphasised the need for collaborative efforts in this regard and underlined that the EPEA can provide valuable assistance through joint efforts by its member countries. He suggested that the association might want to direct its efforts towards achieving greater recognition by the European Union governing bodies.

Parliamentary secretary for Home Affairs George Pullicino was also present at the conference. The key speaker was Torfinn Langelid from the Norwegian National Education Office who spoke about the "import model" adopted by his country. The model focuses on the sharing of responsibility in the rehabilitation of prisoners. The philosophy behind the import model, Mr Langelid explained, is that all citizens have an equal right to education, work, health services and culture and the government has a duty to provide these services also in prison.

The most important aspect of this model is that the prison walls are opened to society and the outside world is given an insight into this strange and isolated society.

Bildet oppe til høyre viser Torfinn Langelid sammen med innenriksminister Tonio Borg og i midten sammen med Englands representant i Steering Committee Anita Wilson.

EPEA Bulletin...

01/98 June 1998

European
Prison
Education
Association

EPEA Membership

☐ Now 422

Apologies for an error in the last Bulletin in which it was stated that the membership stood at 460. This should have been 360. Happily, however, the latest figures from the Membership Secretary show the total individual membership standing at 412, with an additional 10 organisational members. We have representation in most European countries as well as USA, Australia and now India. This is still well on target for the *Vision 2006* objective of 800 members worldwide.

N Ireland

☐ PePs

The N Ireland branch of the EPEA has recently followed the lead given by FOKO in Norway in establishing its own association of prison education staff, whilst maintaining formal links with the EPEA. The new association - PePs (Prison education Professionals) - has established an interim Working Party to take forward local business until May 1999, by which time a local Steering Group will be appointed. Also agreed was a set of recommended tasks that will promote and develop both local and European issues of relevance to those working in our penal establishments, i.e. teachers, librarians, governors, psychologists and administrators.

CEA Conference

☐ Symposium in Utah

The annual conference of the CEA (Correctional Education Association) will take place in Salt Lake City, Utah, USA in July 12-15. This will be attended by correctional educators from USA and Canada, as well as members from Europe and Australia. A pre-conference symposium entitled, 'Towards a Renaissance of Prison Education' will take place 9-11 July in Park City, near Salt Lake City, involving a small number of CEA, EPEA and others from the international prison education community. This will cover issues such as -

- Philosophy of Prison Education
- Position, Roles, Range & Goals
- Programmes, Design and Methods
- Evaluation of correctional/ prison education

Norway

☐ Nordic Seminar on Prison Education Aug 98.

The Nordic Folk Academy (*Nordens Folkliga Akademi*) in Gotheburg invites in co-operation with Ministry of Justice in Denmark, Norway, Finland, The National Education Office in Hordaland, Norway, National Prison and Probation Administration of Sweden and representatives from the EPEA, North-West Region, to a seminar on Prison Education in August 21-24 1998, in Sørmarka (outside Oslo) Norway.

The seminar will be held in Nordic languages and is open primarily for prison teachers and administrators in the Nordic countries. However, participants could also come from other countries as long as the language situation is considered. Formal invitations will be sent within the different Nordic countries during the spring.

For more information please write to :
Ms Stina Tiainen, Nordens Folkliga Akademi, Box 12024, SE-40241, Gothenburg, Sweden.

Northern Ireland

☐ Liaison Persons

The New Liaison Persons for N Ireland are :

Carmen O'Hagan
Education Dept.
HM YOC
Hydebank Wood
Belfast BT8 8NA
N Ireland

George Russell
Education Dept.
HMP Maze
Lisburn
BT27 5RF
N Ireland

Tel. +44 (0)1232 253693

Tel. +44 (0)1846 683111

Please send your **Bulletin** articles to - *Paddy Rocks, Prison Education, Dundonald House, Belfast BT4 3SU, N Ireland.*

Malta

☐ Developing a Service

We are currently working on developing training and educational programmes for prison officers. We can do with as much help as your good selves are willing to give us. We welcome any contribution in any form, videos, pamphlets, books, worksheets, course descriptions and so on. If any of these are on sale, let us know how much they cost and whom to send the money to.

Members are invited to visit our Internet website which may be found on

<http://www.educ.um.edu.mt/educ/default.htm>

This is part of the faculty of education site (University of Malta). Anything related to prison education in Malta may be found under

Programmes---Education in Corrective Facilities

Tony Vella

Italy

☐ Young Offenders

On May 21st 1998 a meeting with a range of representatives of both the Ministry of Justice and the Ministry of Education was held in Rome. This was a follow-up to a conference which took place in Bagni di Tivoli (Rome) a year earlier.

The main topic was "Adolescents without a Future? Schools and Juvenile Prisons : let's work together for an integrated formative project."

These discussions, we hope, will eventually lead to the formulation of a new and innovative approach to the treatment of young offenders. School is still seen as a fundamental necessity in the positive development of these young people.

A fuller article will appear in a later Newsletter.

Please send your **Bulletin** articles to - **Paddy Rocks, Prison Education, Dundonald House, Belfast BT4 3SU, N Ireland.**

☎ +44 1232-525145

Fax +44 1232-525141

e-mail
prisoned@campus.bt.com

Newsletter No. 15

☐ Articles for Publication

Contributions to the Newsletter should be sent to the current Editor in English, preferably on disk and preferably in 'Word' format. In each edition an article may be reproduced in another language (e.g. French, Spanish or German) but only if it is (a) reasonably short and (b) already translated into the 'other' language by the sender.

Note : No.15 is now being produced in Scotland -

Please send articles to :

James O'Hare
Education Dept.
HM Remand Institution
Longriggend
Airdrie
ML6 7TL
Scotland

Steering Committee

☐ Elections

Nominations for the posts of Deputy Secretary and Membership Secretary were sought from all members by 22 May, 1998. Only one nomination was received in each case by the specified date -

Deputy Secretary James O'Hare (Scotland)
Membership Secretary Torfinn Langelid (Norway)

This means that both nominees may take up their posts on July 1, James to be Deputy Secretary for one year and then Secretary for the following two years, Torfinn as Membership Secretary for three years.

Congratulations to both!

So by July 1 the Steering Committee will look like this -

Officers :

Janine Duprey-Kennedy (France)	- Chairperson
Paddy Rocks (N Ireland)	- Secretary
James O'Hare (Scotland)	- Deputy Secretary
Dominic Henry (N Ireland)	- Treasurer
Torfinn Langelid (Norway)	- Membership Sec

Regional Representatives :

Pam Marston (England)	- NW Region
Katinka Mannaerts-Reijnders (Netherlands)	- Central
Carlo Reuland (Luxembourg)	- Central
Rosalba Falsanisi (Italy)	- Mediterranean
Tony Vella (Malta)	- Mediterranean

It is hoped that the next Steering Committee meeting will be held in Malta in October, along with a meeting of Liaison Persons.

We would all like to thank Sven, Sonja, and Pam Lorenz for their very hard work and great contribution to the continued development of the EPEA over the past few years.

Stipend

FOKO utlyser også i 1999 ut 2 stipend à kr 7.500 ut fra følgende kriterier:

- a) Medlem av FOKO
- b) Stipendet må være i samsvar med vedtektene.
- c) Søknaden må inneholde følgende opplysninger:
 - 1 Kort om bakgrunn for søknad om stipend.
 - 2 Mål for arbeidet.
 - 3 Tidsplan, omfang og gjennomføring.
 - 4 Plan for publisering av erfaringene fra arbeidet.
 - 5 Budsjett

Søknad sendes innen 1. mars 1999 til
Styret i FOKO v/leder Ingunn E. Kleivan

Rud vgs avd. Ila landsfengsel
Postboks 1 Røa, 0702 Oslo

Jeg trenger hjelp!!!!

Jeg er en lærer ved Ullersmo som skriver hovedfagsoppgave med følgende tittel:

"Hvordan foregår bruken av IT i fengselsundervisningen, en sammenlignende studie av store lukkede- og små/åpne fengsler"

I denne forbindelse sendte jeg ut spørreskjemaer til alle lærere innenfor disse fengslene. Dessverre kom skjemaene ut da posten og lærerne streiket i vår, dette førte til at mange ikke svarte. Jeg sendte skjemaene til skoleinspektøren/daglig leder og ba han om å fordele skjemaene og samle dem inn igjen. Er dette prosjektet ukjent for deg ta kontakt med din daglige leder eller meg personlig:

Jon Erik Rønning
Bennechesgate 5b, 0169 OSLO
Tlf privat 22 69 33 13, tlf arb. 63 98 10 10

En svarprosent på 25 som jeg til nå har oppnådd, er dessverre for dårlig hvis hovedoppgaven skal gi noe inntrykk av bruken av IT innenfor fengselsundervisningen.

NB! Jeg har sendt purring til skoleinspektørene/daglig leder i høst. Så kjære lærer; hjelp meg.

Les mer om EPEA på Internett

Informasjon om EPEA finner du på følgende adresse:

<http://users.tebus.com/epea/frames.htm>